

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Навчально-науковий інститут публічної служби та управління
Кафедра місцевого самоврядування та розвитку територій

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять
з дисципліни
«ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ»

Затверджено
на засіданні кафедри місцевого
самоврядування та розвитку територій
Протокол № 1 від «27» серпня 2024 р.

Одеса – 2024

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Публічні фінанси» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування / Укл. О.В. Голинська, Г.І. Куспляк. – Одеса: Одеська політехніка, 2024. – 41 с.

Укладачі: Олеся Голинська, к.держ.упр., доцент
Галина Куспляк, к.держ.упр., доцент

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Публічні фінанси» призначені для здобувачів денної та заочної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Заняття 1: Організаційні засади функціонування публічних фінансів	5
Заняття 2: Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів	8
Заняття 3: Аналіз сучасних інструментів управління публічними фінансами	10
Заняття 4: Міжнародні фінансові організації та міжнародні фінансові інституції.	13
Заняття 5: Розвиток державних підприємств в Україні.	15
Заняття 6: Розвиток та фінансова підтримка комунальних підприємств (КП) в Україні.	17
Заняття 7: Фонди фінансових ресурсів цільового призначення.	19
Заняття 8: Характеристика елементів податкової системи України.	21
Заняття 9: Оцінка діяльності суб'єктів реалізації податкової політики України.	23
Заняття 10: Порядок розрахунку та сплати непрямих податків.	25
Заняття 11: Порядок розрахунку та сплати прямих податків, місцевих податків та зборів.	29
Заняття 12: Бюджетний процес в Україні.	31
Заняття 13: Аналіз Державного бюджету України.	33
Заняття 14: Аналіз місцевих бюджетів України.	35
Заняття 15: Аналіз міжбюджетних трансфертів України.	39

ВСТУП

Практичне (грец. *prakticos* –діяльний) заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд здобувачами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування через індивідуальне виконання відповідно до сформульованих завдань.

Основними функціями практичних занять (дидактична мета) є: розширення, поглиблення й деталізація знань, отриманих на лекціях та в процесі самостійної роботи і спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, закріплення знань, умінь і навичок, розвиток критичного мислення та усного мовлення здобувачів.

Методологічна мета практичних занять з дисципліни «Публічні фінанси» формування відповідних компетентностей та результатів навчання за освітньо-професійною програмою «Державне управління та місцеве самоврядування» через:

- здобуття практичних навичок з отриманих знань про публічні фінанси;
- формування умінь аналізувати фінансове забезпечення органів влади;
- удосконалення системи публічних відносин на різних рівнях управління на основі інноваційних підходів;
- удосконалення навичок щодо узгодження загальнодержавних та місцевих інтересів в сфері фінансів, збалансування інтересів місцевого самоврядування та органів державної влади.

На практичних заняттях здобувачі вищої освіти мають змогу: проявити свою творчість і креативність; поглибити інтерес до наукових досліджень; розвивати культуру мови, уміння та навички публічного виступу; брати активну участь у дискусії.

Заняття 1: Організаційні засади функціонування публічних фінансів

I. Питання для обговорення:

- 1) Сутність фінансів. Аналіз складових фінансової системи держави.
- 2) Публічні фінанси: сутність, необхідність та функції.
- 3) Функції публічних фінансів.
- 4) Система публічних фондів у фінансовій системі України
- 5) Структура публічних фінансів.
- 6) Організаційно-правові засади публічних фінансів.
- 7) Аналіз джерел формування та методів мобілізації публічних доходів
- 8) Зв'язок функцій держави та публічних видатків.

II. Індивідуальне завдання: з'ясувати організаційні засади функціонування складових публічних фінансів; визначити проблеми, що перешкоджають ефективному функціонуванню публічних фінансів.

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо організаційних засад функціонування публічних фінансів.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Завдання: охарактеризуйте на власний вибір один з елементів публічних фінансів: фінанси державних підприємств, фінанси державних цільових фондів, державний кредит, бюджетна система.

Охарактеризуйте фінанси державних підприємств

Фінанси державних підприємств	
1. Особливості організації фінансів державних підприємств.	
2. Тенденції розвитку державних підприємств.	
3. Позитивні та негативні наслідки процесу приватизації	
4. Проблеми діяльності державних підприємств (з наведенням статистичних даних).	

5. Пропозиції щодо вирішення проблем функціонування державних підприємств.	
--	--

Державні цільові фонди

Державні цільові фонди	
1. Сутність, необхідність та види державних цільових фондів	
2. Фонди і бюджет: спільне та відмінне	
3. Нормативно-правове забезпечення діяльності державних цільових фондів.	
4. Проблеми діяльності державних цільових фондів (на прикладі конкретного фонду) (з наведенням статистичних даних).	
5. Пропозиції щодо вирішення проблем державних цільових фондів.	

Державний кредит

Державний кредит	
1. Сутність та види державного кредиту	
2. Необхідність та наслідки здійснення державних запозичень.	
3. Боргова політика держави: стан, тенденції та проблеми	
4. Можливі шляхи здійснення подальшої боргової політики держави.	

Бюджетна система України

1. Бюджетна система України: сутність, складові,	
2. Нормативно-правове забезпечення бюджетної системи	
3. Вплив процесів децентралізації на бюджетну систему.	
4. Проблеми формування доходів та видатків бюджету (на прикладі).	
5. Пропозиції щодо вирішення проблем, пов'язаних з доходами та видатками бюджету.	

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Складові елементи публічних фінансів.	1. Визначати проблем, що перешкоджають ефективному функціонуванню публічних фінансів.
2. Джерела формування публічних фінансів.	2. Проводити дослідження стану основних елементів публічних фінансів та на їх підставі здійснювати підготовку пропозицій щодо вирішення проблемних питань.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Луніна І.О. Публічні фінанси в макроекономічній політиці зростання : монографія / Інна Олександрівна Луніна ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2020. – 440 с.

2. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навч. посіб. / І.О. Луніна, Т.Г. Бондарук – Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. – 304 с.

3. Публічні фінанси» : навч. посібник / Г. В. Музиченко, Т. А. Коляда. – Одеса : Вид-во «Університет Ушинського», 2022. – 100 с.

4. Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід : навч. посібник / Н. Д. Маслій, М. А. Дем'янчук. — Одеса : Астропринт, 2022. — 384 с.

Заняття 2: **Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів**

I. Питання для обговорення:

- 1) Характеристика нормативно-правової бази управління публічними фінансами в Україні.
- 2) Конституція України як основне джерело фінансового права.
- 3) Бюджетний кодекс України.
- 4) Нормативно-правові акти міжнародних організацій в сфері публічних фінансів.

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати нормативно-правові документи та законодавчі акти функціонування публічних фінансів.

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо нормативно-правових засад функціонування публічних фінансів.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Правові інститути функціонування системи публічних фінансів.	1. Здійснювати аналіз нормативно-правових документів та законодавчих актів функціонування публічних фінансів.
2. Нормативно-правове забезпечення публічних фінансів в Україні.	2. Проводити дослідження стану нормативно-правового забезпечення публічних фінансів та на їх підставі здійснювати підготовку пропозицій щодо вирішення проблемних питань.
3. Державний контроль публічних фінансів в Україні.	

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Луніна І.О. Публічні фінанси в макроекономічній політиці зростання :

монографія / Інна Олександрівна Луніна ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». – К., 2020. – 440 с.

2. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навч. посіб. / І.О. Луніна, Т.Г. Бондарук – Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. – 304 с.

3. Публічні фінанси» : навч. посібник / Г. В. Музиченко, Т. А. Коляда. – Одеса : Вид-во «Університет Ушинського», 2022. – 100 с.

4. Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід : навч. посібник / Н. Д. Маслій, М. А. Дем'янчук. — Одеса : Астропринт, 2022. — 384 с.

5. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

7. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Державного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.

2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: www.kmu.gov.ua.

3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.

5. Одеська національна наукова бібліотека [Електронний ресурс]. URL: <http://www.odnb.odessa.u>.

Заняття 3: Аналіз сучасних інструментів управління публічними фінансами

I. Питання для обговорення:

- 1) Характеристика сучасних інструментів управління публічними фінансами.
- 2) Сутність інформаційного забезпечення процесу управління публічними фінансами.
- 3) Особливості інформації в управлінні публічними фінансами.
- 4) Підвищення ефективності та прозорості публічних фінансів в Україні.

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати використання публічних коштів одного із запропонованих розпорядників бюджетних коштів. Зробити висновки.

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо сучасних інструментів управління публічними фінансами.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Завдання. Проаналізувати п'ять договорів щодо використання публічних коштів одного із запропонованих у табл. 3.1 розпорядників бюджетних коштів. Для аналізу використовувати дані Єдиного веб-порталу використання публічних коштів «Spending». Результати аналізу представити у вигляді табл. 3.2. Зробити висновки.

Таблиця 3.1. Перелік запропонованих для аналізу розпорядників бюджетних коштів

Повна назва розпорядника бюджетних коштів	ЄДРПОУ
1	2
Міністерство фінансів України	00013480
Міністерство економіки України	37508596
Національний банк України	00032106
Державна аудиторська служба України	40165856
Державна казначейська служба України	37567646
Державна фіскальна служба України	39292197
Пенсійний фонд України	00035323

Державна служба якості освіти України	41896851
Міністерство цифрової трансформації України	43220851

Таблиця 3.2. Аналіз використання публічних коштів

(зазначити повну назву розпорядника бюджетних коштів та код ЄДРПОУ)

Номер та дата договору	Контрагент	Предмет договору	Процедура закупівлі	Вартість договору	Специфікація
1	2	3	4	5	6

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Сучасні інструменти управління публічними фінансами.	1. Застосовувати сучасні інструменти управління публічними фінансами.
2. Особливості інформації в управлінні публічними фінансами.	2. Аналізувати використання публічних коштів розпорядниками бюджетних коштів.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Бюджетна політика держави: Навчальний посібник / Голинська О.В.– К.Нора-Друк, 2016. – 124 с.
2. Впровадження в Україні прозорого місцевого бюджету: досвід та виклики. Громадське партнерство «За прозорі місцеві бюджети!», Одеська обласна організація ВГО «Комітет виборців України», Фундація «Відкрите суспільство». — Одеса, 2016. — 198 с.
3. Гендерно орієнтований підхід у бюджетному процесі : практ. посіб. / Т. Іваніна, О. Кисельова, М. Колодій, О. Остапчук, О. Цюпа. – Київ : Віваріо, 2020. – 88 с.
4. Методологія оцінки прозорості місцевих бюджетів / за заг. ред. О.В. Голинської, А.О. Матвієнко // Громадське Партнерство «За прозорі місцеві бюджети!» в співпраці з Асоціацією міст України та науковцями НАДУ при Президентові України. – Київ, 2017. – 74 с.

5. Огородова Т. Впровадження гендерно орієнтованого підходу в бюджетний процес органів місцевого самоврядування: посібник / Т. Огородова, С. Жаворонкова. – К.: Проект ПРОМІС, 2021. – 61 с.

6. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: Навчальний посібник / В.В. Зубенка, А.С. Крупник, Т.А. Шаповал, А.І. Корнієнко, О.В. Голинська [За заг. ред. В.В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження». – К., 2017. – 184 с.

7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі : наказ Міністерства фінансів України від 02.01.2019 р. № 1.

8. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо механізмів участі громадськості у бюджетному процесі на місцевому рівні : наказ Міністерства фінансів України від 03.03.2020 № 94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0094201-20#Text>.

Додаткова література:

1. Голинська О.В. Гендерно-орієнтоване бюджетування як критеріальна основа ефективності бюджетних програм / О.В. Голинська // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». – № 8(48), 1 т. – 2018. – С. 16-21.

2. Куценко Т.Ф. Форми залучення громадськості до бюджетного процесу на місцевому рівні в Україні: оглядовий аналіз / Т.Ф. Куценко // Економіка та держава. – №7. – 2020. – С.66-72.

Інформаційні ресурси:

1. Державний веб-портал бюджету для громадян Open Budget. URL: <https://openbudget.gov.ua/>.

2. Інформація про бюджет у формі відкритих даних. «Е-дата». URL: <https://edata.gov.ua/>.

3. Інформація про закупівлю товарів та послуг за публічні фінанси «Prozorro». URL: www.prozorro.gov.ua.

4. Бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.

5. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

6. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.

7. Бібліотека Одеської національної наукової бібліотеки URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

Заняття 4: Міжнародні фінансові організації та міжнародні фінансові інституції.

I. Питання для обговорення:

- 1) Організація об'єднаних націй.
- 2) Програма розвитку ООН (ПРООН).
- 3) Міжнародний валютний фонд.
- 4) Міжнародний банк реконструкції та розвитку.
- 5) Агентство США з міжнародного розвитку (USAID).
- 6) Гранти від Проєкту USAID «ГОВЕРЛА».

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати міжнародні фонди та фінансові організації, які надають гранти та кредитні кошти за різними умовами співфінансування, зробити висновки:

Показники	Міжнародна організація 1	Міжнародна організація 2	Міжнародна організація 3
1	2	3	4
Назва міжнародної організації			
Назва проєкту			
Мета проєкту			
Учасники конкурсу			
Умови проведення конкурсу			
Термін подання заявки на участь			
Обсяг фінансування			

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо діяльності міжнародних фінансових організацій та міжнародних фінансових інституцій.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Основні міжнародні фінансові інститути та міжнародні фонди.	1. Орієнтуватися в напрямках діяльності міжнародних фінансових організацій та міжнародних фінансових інституцій.
2. Сучасні грантові проекти від міжнародних фондів та міжнародних фінансових організацій.	2. Аналізувати міжнародні фонди та фінансові організації, які надають гранти та кредитні кошти за різними умовами співфінансування.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Міжнародні фінанси : Навчальний посібник / Л. А. Васютинська. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2017. – 310 с.
2. Міжнародні фінанси : підручник / О. М. Мозговий, Т. В. Мусієць, Л. В. Руденко-Сударєва та ін.; за заг. ред. О. М. Мозгового; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Київ : КНЕУ, 2016. – 515 с.
3. Літовченко Б. В. Міжнародний бізнес: конспект лекцій / Б. В. Літовченко. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. – 60 с.
4. Конспект лекцій з дисципліни «Місцеві фінанси» (Частина 2) / Укл. Н.Г. Фатюха – Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. – 90 с.

Інформаційні ресурси:

5. Електронна бібліотека Державного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.
6. Національна бібліотека України імені В.І. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
7. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.
8. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

Заняття 5: Розвиток державних підприємств в Україні.

I. Питання для обговорення:

- 1) Механізми стимулювання розвитку державних підприємств в Україні.
- 2) Досвід зарубіжних країн стратегічного управління розвитком державних підприємств
- 3) Особливості функціонування державних підприємств в різних галузях.
- 4) Удосконалення надання послуг державними підприємствами.

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати основні показники діяльності державних підприємств в Україні, зробити висновки.

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо розвитку державних підприємств в Україні.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Механізми стимулювання розвитку державних підприємств в Україні.	1. Визначати особливості функціонування державних підприємств в різних галузях.
2. Досвід зарубіжних країн стратегічного управління розвитком державних підприємств.	2. Досліджувати основні показники діяльності державних підприємств та робити висновки.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Махінчук В. М. Державне підприємство в системі ринкових відносин: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2019. – 192 с.
2. Управління державним сектором економіки : навч. посібник / Є. Г. Карташов, І. О. Драган, Н. В. Дацій та ін.; за заг. ред. професора Є. Г. Карташова. – Київ : Освіта України, 2021. – 330 с

3. Про затвердження Методики проведення інвентаризації об'єктів державної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2005 № 1121. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1121-2005-%D0%BF#Text>.

4. Про затвердження Положення про Реєстр об'єктів державної власності, які використовуються у сфері господарської діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.2004 № 467. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2004-%D0%BF#Text>

5. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 № 185-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text>

Додаткова література:

1. OECD (2020), Ukraine Реформа підприємств державної форми власності у секторі електроенергетики України. URL: <http://www.oecd.org/corporate/soe-reform-electricity-sector-ukraine.htm>.

2. OECD (2020), Ukraine Реформування підприємств державної форми власності в секторі вуглеводнів в Україні. URL: <https://www.oecd.org/daf/ca/Ukraine-Hydrocarbons-SOE-Review-UKR.pdf>

3. Мельничук С.М. Щодо участі державних підприємств України в реалізації державних функцій. Forum Prava, 2019. – № 56(3). – С. 58–66.

4. Петришина Н. В. Державні підприємства в Україні: проблеми функціонування та шляхи їх вирішення. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право. 2015. Вип. 30. С. 73–79.

5. Топ-100 державних підприємств у 2018 році отримали загальний прибуток в 25,3 млрд грн. 2019. URL: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=5b766e9d-5da7-411a-9037-7085c5da1bca&title=Top100-DerzhavnikhPidprimstvU2018-RotsiOtrimaliZagalniiPributokV25-3-MlrdGrn>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Державного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.

2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.

4. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

5. Офіційний веб-портал Фонду державного майна України. URL: <https://www.spfu.gov.ua/>.

Заняття 6: Розвиток та фінансова підтримка комунальних підприємств (КП) в Україні.

I. Питання для обговорення:

- 1) Поняття комунальної власності та особливості її формування в Україні.
- 2) Особливості організації фінансів підприємств комунальної власності.
- 3) Джерела фінансування підприємств комунальної форми власності.

II. Індивідуальне завдання: здійснити аналіз ефективності діяльності комунальних підприємств обраної територіальної громади, зробити висновки.

Комунальні підприємства _____

(назва територіальної громади)

Назва КП	КП 1	КП 2	КП 3
Мета діяльності			
Предмет діяльності			
Органи управління			
Джерела фінансування			
Проблемні питання			
Шляхи вирішення			

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо розвитку та фінансової підтримки комунальних підприємств в Україні.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Поняття комунальної власності та особливості її формування в Україні	1. Здійснити аналіз ефективності діяльності комунальних підприємств на прикладі окремої територіальної громади.

2. Особливості організації фінансів підприємств комунальної власності	2. Виокремлювати проблемні аспекти діяльності комунальних підприємств та здійснювати пошук шляхів їх вирішення.
---	---

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Інструменти управління майном комунальної власності територіальної громади: посібник. Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE). Київ, 2021. 108 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Місцеві фінанси» (Частина 2) / Укл. Н.Г. Фатюха – Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. – 90 с.
3. Музиченко Г. В., Коляда Т. А. Публічні фінанси: навч. посібник. Одеса : Вид-во «Університет Ушинського», 2022. – 100 с.

Додаткова література:

1. Багацька К. В. Класифікація комунальних підприємств як основа вибору політики їх фінансування. – Економіка та держава. – № 9/2021. – С. 74-79

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Державного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>
4. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

Заняття 7: Фонди фінансових ресурсів цільового призначення.

I. Питання для обговорення:

- 1) Правове забезпечення фондів фінансових ресурсів цільовою призначення.
- 2) Особливості фінансування пенсійних виплат населенню.
- 3) Особливості фінансування соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.
- 4) Особливості фінансування загальнообов'язкового державного соціального страхування (ЗОДС) у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
- 5) Особливості фінансування загальнообов'язкового державного соціального страхування (ЗОДС) від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.
- 6) Особливості фінансування медичного страхування.

II. Індивідуальне завдання: здійснити аналіз ефективності управління в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, зробити висновки.

Аналіз ефективності управління в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування

Назва	Пенсійні виплати	ЗОДС у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	ЗОДС від нещасного випадку на виробництві	Медичне страхування
Уповноважений орган управління				
Основні завдання і функції				
Права				
Обов'язки				
Відповідальність				
Джерела формування				
Напрямки використання страхових внесків				

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо фондів фінансових ресурсів цільового призначення в Україні.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;

- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Правове забезпечення фондів фінансових ресурсів цільовою призначення.	1. Здійснити аналіз ефективності діяльності державних цільових фондів України.
2. Види та особливості фінансування державних цільових фондів.	2. Виокремлювати проблемні аспекти діяльності державних цільових фондів України та здійснювати пошук шляхів їх вирішення.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Музиченко Г. В., Коляда Т. А. Публічні фінанси: навч. посібник. Одеса : Вид-во «Університет Ушинського», 2022. – 100 с.
2. Фінанси : навч. посібник: експрес курс / [Волохова І. С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. та ін.] за заг. ред. Волохової І. С. Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. – 262 с.
3. Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід : навчальний посібник / Н. Д. Маслій, М. А. Дем'янчук. – Одеса : Астропринт, 2022. – 384 с.
4. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>.
5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 № 1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>.
6. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14/conv#n1174>.
7. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
8. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Державного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>

2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL:
<http://www.nbuv.gov.ua>.
3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL:
<http://nplu.org>
4. Одеська національна наукова бібліотека. URL:
<http://www.odnb.odessa.ua>.

Заняття 8: Характеристика елементів податкової системи України.

I. Питання для обговорення:

- 1) Особливості побудови податкової системи України.
- 2) Охарактеризуйте податкове законодавство України.
- 3) Об'єктивні та суб'єктивні чинники становлення податкової системи.

II. Індивідуальне завдання: охарактеризувати податки за елементами податкової системи України.

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо визначення елементів податкової системи України.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Завдання 1. Здійснити характеристику елементів податкової системи в розрізі податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України.

Елементи податкової системи в розрізі податків і зборів України

Назва податку				
платники податку				
об'єкт оподаткування				
база оподаткування				
ставка податку				
порядок обчислення податку				
пільги				
податковий період				
строк та порядок сплати податку				
строк та порядок подання звітності				
Недоліки				

Шляхи вирішення				
-----------------	--	--	--	--

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Законодавство та особливості побудови податкової системи України.	1. Орієнтувати у визначені складових елементів податкової системи України у розрізі окремих податків і зборів.
2. Об'єктивні та суб'єктивні чинники становлення податкової системи.	2. Визначати недоліки функціонування податків і зборів України та пропонувати шляхи вирішення зазначених проблем.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Кузь В.І. Податкова система: навч. посіб. – Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. – 240 с.
2. Податкова система: конспект лекцій: навч. посіб. / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Гречко А.В. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 119 с.
3. Податкова система: Навчальний посібник / Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. – Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. – 402 с.
4. Основи публічних фінансів та бюджетування: опорний консп. лекцій / уклад. : С. В. Осадчук. – Одеса : ОРІДУ НАДУ 2020. – 58 с.
5. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. – Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. – 324 с.
6. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Державного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.
4. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

Заняття 9: Оцінка діяльності суб'єктів реалізації податкової політики України.

I. Питання для обговорення:

- 1) Суть і види податкової політики.
- 2) Стратегія і тактика податкової політики.
- 3) Ефективність податкової політики.
- 4) Суб'єктність у реалізації державної податкової.
- 5) Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів.

II. Індивідуальне завдання: здійснити характеристику суб'єктів реалізації державної податкової політики.

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо здійснення характеристики суб'єктів реалізації державної податкової політики в Україні.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Завдання 1. Здійснити характеристику суб'єктів реалізації державної податкової політики в Україні.

Характеристика суб'єктів реалізації
державної податкової політики в Україні

Суб'єкт реалізації	
Статус	
Місія	
Основна мета	
Основні завдання	
Наявність територіальних органів	
Проблеми функціонування	

Пропозиції ефективного функціонування	
---------------------------------------	--

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Сутність, основні цілі, види та етапи формування податкової політики.	1. Здійснювати характеристику суб'єктів реалізації державної податкової політики в Україні.
2. Суб'єкти реалізації державної податкової політики	2. Визначати проблемні аспекти діяльності суб'єктів реалізації податкової політики в Україні та надавати пропозиції ефективного їх функціонування.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Кузь В.І. Податкова система: навч. посіб. – Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. – 240 с.
2. Податкова система: конспект лекцій: навч. посіб. / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Гречко А.В. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 119 с.
3. Податкова система: Навчальний посібник / Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. – Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. – 402 с.
4. Основи публічних фінансів та бюджетування: опорний консп. лекцій / уклад. : С. В. Осадчук. – Одеса : ОРІДУ НАДУ 2020. – 58 с.
5. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. – Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. – 324 с.
6. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Державного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.
4. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

Заняття 10: Порядок розрахунку та сплати непрямих податків.

I. Питання для обговорення:

- 1) Податок на додану вартість: порядок розрахунку та сплати.
- 2) Акцизний податок: порядок розрахунку та сплати.
- 3) Мито: порядок розрахунку та сплати.

II. Індивідуальне завдання: розв'язання задач.

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо визначення порядку розрахунку та сплати непрямих податків.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Завдання 1. Вивчення нового матеріалу:

Задача №1: Ціна виробу 270 гривень. Знайти ПДВ.

Розв'язання. При розрахунку ПДВ виробник продукції додає до вартості своїх товарів 20%/ 100%.

$\text{ПДВ} = (C \times 20\%) / 100\%$, де C – ціна виробу

$\text{ПДВ} = (270 \times 20\%) / 100\% = 54 \text{ грн.}$

Задача №2: Ціна виробу 340 гривень з урахуванням ПДВ. Знайти суму ПДВ.

Розв'язання. Якщо необхідно зворотнім шляхом виділити «ПДВ в тому числі», використовується відношення 20%/120%

$\text{ПДВ} = (C \times 20\%) / 120\%$, де C – ціна виробу

$\text{ПДВ} = (340 \times 20\%) / 120\% = 57 \text{ грн.}$

Задача №3: Підприємство для виготовлення меблі придбало матеріалів на суму 5000 грн (з урахуванням ПДВ), а вартість виготовленої та реалізованої продукції складає 9000 грн (з урахуванням ПДВ). Визначте суму податкового зобов'язання. Визначте суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету.

Розв'язання

1. Податковий кредит для виготовлення меблі складає:

$\text{ПДВ} = (5000 \times 20\%) / 120\% = 833 \text{ грн.}$

2. Податкове зобов'язання:

$$\text{ПДВ} = (9000 \times 20\%) / 120\% = 1500 \text{ грн.}$$

3. ПДВ в бюджет = ПЗ - ПК

$$\text{ПДВ} = 1500 - 833 = 667 \text{ грн}$$

Задача №4: Визначити суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету за вересень поточного року на основі наведених даних:

1. Реалізовано товарів на суму 2400 грн.

2. Придбано товарів на суму 3000 грн.

Розв'язання

1. Податкове зобов'язання з ПДВ у податковому періоді становить:

$$\text{ПЗ} = 2400 \times 20 / 120 = 400 \text{ грн.}$$

2. Визначимо податковий кредит з ПДВ у податковому періоді:

$$\text{ПК} = 3000 \times 20 / 120 = 500 \text{ грн.}$$

3. Сума податку на додану вартість, що підлягає сплаті в бюджет за вересень поточного року дорівнює:

$$\text{ПДВ} = \text{ПЗ} - \text{ПК}$$

$$\text{ПДВ} = 400 - 500 = -100 \text{ грн.}$$

Від'ємне значення величини ПДВ свідчить про те, що підприємство має право на отримання бюджетного відшкодування в розмірі 100 грн. на протязі 30 календарних днів, що настають за останнім днем граничного терміну подання декларації.

Задача №5: Договірна ціна виробу 100 гривень. Виріб є підакцизним. Акцизний податок включений у відпускну ціну – 10 гривень. Знайти відпускну ціну виробу, включаючи акцизний податок і ПДВ.

Розв'язання

$$\text{ПДВ} = (100 + 10) \times 20\% = 22 \text{ грн.}$$

$$\text{Відпускна ціна: } 110 + 22 = 132 \text{ грн}$$

Задача № 6: Ставка акцизного податку по тютюну для нюхання і по тютюну для жування 15 грн за 1кг. Розрахувати суму акцизного податку, якщо ввозиться 2000 кг тютюну.

Розв'язання

Акцизний податок розраховуємо за формулою:

$A = C \times K$, де C – ставка акцизного податку, K – кількість товару, визначена в фізичних одиницях виміру.

$$A = (2000 \times 15) / 1 = 30000 \text{ грн.}$$

Законспектуйте матеріал уроку та вирішіть задачі на самостійне опрацювання:

Задача № 1. Визначити величину ПДВ, який підлягає сплаті в бюджет, або величину бюджетного відшкодування за таких умов (в т.ч. ПДВ):

1) одержано передплату від покупця згідно контракту – 50000 грн.;

2) відвантажено продукції за контрактом на суму – 60000 грн.;

- 3) отримано аванс від покупця згідно договору – 18000 грн.;
 4) придбано матеріалів від постачальника, згідно контракту на суму – 24000 грн.

Задача № 2. Визначити величину ПДВ, який підлягає сплаті в бюджет або величину бюджетного відшкодування за таких умов:

- 1) придбано товару за контрактом № 34 в постачальника на суму – 60000 грн.;
 2) придбано сировину згідно договору № 83 у постачальника на суму – 18000 грн.;
 3) відвантажено продукції за контрактом № 26 на суму 90000 грн. (у т.ч. ПДВ);
 4) отримана передплата від покупця згідно контракту № 108 на суму 45000грн

Задача № 3. Ціна виробу 420 гривень. Знайти ПДВ.

Задача № 4. Ціна виробу 3120 гривень з урахуванням ПДВ. Знайти суму ПДВ.

Задача № 5. Підприємство для виготовлення меблі придбало матеріалів на суму 7000 грн. (з урахуванням ПДВ), а вартість виготовленої та реалізованої продукції складає 10000 грн. (з урахуванням ПДВ). Визначте суму податкового зобов'язання. Визначте суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету.

Задача № 6. Договірна ціна виробу 400 гривень. Виріб є підакцизним. Акцизний податок включений у відпускну ціну – 10 гривень. Знайти відпускну ціну виробу, включаючи акцизний податок і ПДВ.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Порядок нарахування та сплати непрямих податків	1. Застосовувати норми Податкового кодексу України щодо особливостей формування непрямих податків.
2. Строки сплати платниками непрямих податків.	2. Здійснювати обчислення обсягу сплати непрямих податків.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Кузь В.І. Податкова система: навч. посіб. – Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. – 240 с.
 2. Податкова система: конспект лекцій: навч. посіб. / КПП ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Гречко А.В. – Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 119 с.

3. Податкова система: Навчальний посібник / Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. – Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. – 402 с.
4. Основи публічних фінансів та бюджетування: опорний консп. лекцій / уклад. : С. В. Осадчук. – Одеса : ОРІДУ НАДУ 2020. – 58 с.
5. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. – Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. – 324 с.
6. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Державного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.
4. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

Заняття 11: Порядок розрахунку та сплати прямих податків, місцевих податків та зборів.

I. Питання для обговорення:

- 1) Податок на прибуток: порядок розрахунку та сплати.
- 2) Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО): порядок розрахунку та сплати.
- 3) Податок на майно: порядок розрахунку та сплати.
- 4) Єдиний податок: порядок розрахунку та сплати.

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати надходження прямих податків за останні 3 роки (один податок на вибір), виокремити проблемні питання та надати рекомендації щодо усунення недоліків у функціонуванні прямих податків (до 3-х сторінок).

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо порядку розрахунку та сплати прямих податків, місцевих податків та зборів.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Порядок нарахування та сплати прямих податків, місцевих податків та зборів.	1. Застосовувати норми Податкового кодексу України щодо особливостей формування прямих податків, місцевих податків та зборів.
2. Строки сплати платниками прямих податків, місцевих податків та зборів.	2. Здійснювати обчислення обсягу сплати прямих податків, місцевих податків та зборів.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Кузь В.І. Податкова система: навч. посіб. – Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. – 240 с.

2. Податкова система: конспект лекцій: навч. посіб. / КПП ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Гречко А.В. – Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 119 с.
3. Податкова система: Навчальний посібник / Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. – Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. – 402 с.
4. Основи публічних фінансів та бюджетування: опорний консп. лекцій / уклад. : С. В. Осадчук. – Одеса : ОРІДУ НАДУ 2020. – 58 с.
5. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. – Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. – 324 с.
6. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Державного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
3. Національна бібліотека України імені Ярослава. URL: <http://nplu.org>.
4. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

Заняття 12: Бюджетний процес в Україні.

I. Питання для обговорення:

1. Складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них.
2. Складання проектів бюджетів.
3. Розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет).
4. Виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет).
5. Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

II. Індивідуальне завдання: скласти бюджетний календар за основними датами, обравши одну із стадій бюджетного процесу на державному рівні або місцевому рівні, зробити висновки.

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо бюджетного процесу в Україні.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Бюджетне законодавство України.	1. Визначати етапи та стадії здійснення бюджетного процесу.
2. Стадії бюджетного процесу на державному та місцевому рівні.	2. Розподіляти за напрямками ефективного управління стадії бюджетного процесу.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Бюджетна політика держави: Навчальний посібник / Голинська О.В.– К.Нора-Друк, 2016. – 124 с.

2. Децентралізація управління публічними фінансами в Україні : монографія / за заг. ред. О. Ю. Амосова. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2018. – 200 с.
3. Овчаренко Т. Модель фінансового менеджменту в умовах переходу до середньострокового бюджетного планування у територіальній громаді: посібник / Т. Овчаренко, Ю. Савельєва та ін. – ЄС/ПРООН, 2020.
4. Планування та виконання місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу: навчальний посібник / В. В. Зубенко, О.В. Голинська та ін.: за заг. ред. В.В. Зубенка // ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». – [6-те видання, випр. та доп.] – К., 2017. – 144 с.
5. Станкус Т. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів / Т. Станкус. – Х. : Фактор, 2017. – 128 с.
6. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: Навчальний посібник / В.В. Зубенка, А.С. Крупник, Т.А. Шаповал, А.І. Корнієнко, О.В. Голинська [За заг. ред. В.В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». – К., 2017. – 184 с.
7. Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід : навчальний посібник / Н. Д. Маслій, М. А. Дем'янчук. – Одеса : Астропринт, 2022. – 384 с.
8. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
9. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI.
10. Про затвердження Інструкції з підготовки пропозицій до Бюджетної декларації: Наказ Мінфіну України від 21.07.2022 № 207.
11. Інструкція щодо складання прогнозу місцевого бюджету відповідної місцевої ради.

Додаткова література:

1. Куспляк Г. Запровадження програмно цільового методу в Україні / Г. Куспляк // Актуальні проблеми державного управління. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. – Вип. № 3(67). – С. 73–83.
2. Миськів Г. Бюджетна система : теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навч. посібник / Г. Миськів. – Львів : Растр-7, 2020. – 272 с.
3. Щодо зміцнення фінансової спроможності громад. Аналітична записка / С.В. Ковалівська, Д.С. Барінова, В.В. Нестеренко // Національний інститут стратегічних досліджень. – К., 2020. – 12 с.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Державного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.

4. Одеська національна наукова бібліотека. URL:
<http://www.odnb.odessa.ua>.

Заняття 13: Аналіз Державного бюджету України.

I. Питання для обговорення:

1. Закон України «Про Державний бюджет в Україні».
2. Доходи Державного бюджету України (Додаток 1 до ЗУ «Про Державний бюджет України»).
3. Видатки Державного бюджету України (Додатки 3 та 8 до ЗУ «Про Державний бюджет України»).
4. Фінансування Державного бюджету та повернення й розподіл кредитів (Додатки 2, 4 та 8 до ЗУ «Про Державний бюджет України»)
5. Особливості здійснення бюджетної політики на державному рівні в умовах воєнного часу.

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати показники виконання Державного бюджету України (за вибором напрямку доходної або видаткової частини), зробити висновки.

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо основних показників Державного бюджету України.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Бюджетне законодавство України в частині, що стосується Державного бюджету України.	1. Застосовувати основні складові Закону України «Про державний бюджет України» для здійснення аналізу основних показників.
2. Склад та структуру Державного бюджету України.	2. Здійснювати аналіз показників виконання Державного бюджету України та на їх підставі робити власні висновки.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Бюджетна політика держави: Навчальний посібник / Голинська О.В.– К.Нора-Друк, 2016. – 124 с.
2. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: Навчальний посібник / В.В. Зубенка, А.С. Крупник, Т.А. Шаповал, А.І. Корнієнко, О.В. Голинська [За заг. ред. В.В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження». – К., 2017. – 184 с.
3. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2021 – 2024 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.2021 № 1291. URL: <https://mof.gov.ua/uk/osnovna-informacija>.

Додаткова література:

1. Миськів Г. Бюджетна система : теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навч. посібник / Г. Миськів. – Львів : Растр-7, 2020. – 272 с.

Інформаційні ресурси:

1. Державна Казначейська служба України. URL: www.treasury.gov.ua.
2. Електронна бібліотека Державного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.
3. Міністерство фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua.
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
5. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.
6. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

Заняття 14: Аналіз місцевих бюджетів України.

I. Питання для обговорення:

1. Рішення ради «Про місцевий бюджет».
2. Доходи місцевих бюджетів України (Додаток 1 до рішення ради «Про місцевий бюджет»).
3. Видатки місцевих бюджетів України (Додатки 3 та 8 до рішення ради «Про місцевий бюджет»).
4. Фінансування місцевих бюджетів та повернення й розподіл кредитів (Додатки 2, 4 та 8 рішення ради «Про місцевий бюджет»)
5. Особливості здійснення бюджетної політики на місцевому рівні в умовах воєнного часу.

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати показники виконання місцевого бюджету обраної територіальної громади (Таблиця 14.1 та 14.2), зробити висновки.

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо основних показників місцевих бюджетів України.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал.

Для виконання завдання використовуються дані, наведені у Додатку 1 «Виконання доходної частини місцевого бюджету» та Додатку 3 «Виконання видаткової частини місцевого бюджету» до рішення сесій обласних, районних, міських рад, громад щодо затвердження звіту про виконання місцевого бюджету за останні три роки або дані, наведені на Державному веб-порталі бюджету для громадян Open Budget (<https://openbudget.gov.ua>).

З метою аналізу складу, структури, динаміки доходної частини обраного місцевого бюджету використовуються наступні показники:

- Виконання плану (%) розраховується як відношення фактичної суми значення за звітний період у діючих цінах до планової величини цього показника на цей же період * 100%. Дозволяє визначити наскільки відсотків виконано планове завдання у відповідному періоді.

- Питома вага (%) розраховується як співвідношення частини сукупності до всієї сукупності * 100%. Дозволяє визначити питому вагу кожної статті доходів (видатків) у загальному обсязі доходів (видатків) бюджету та зробити висновки про найбільш вагомі статті доходної (видаткової) частини місцевого бюджету.

- Темп зростання (%) розраховується як співвідношення між двома рівнями, один з яких взято за базу порівняння * 100%. Базою порівняння є попередній період. Темп зростання характеризує відносну швидкість зміни явища і показує у скільки разів кожний даний рівень більший або менший рівня,

який взято за базу порівняння.

- Абсолютний приріст (грн., тис. грн., млн. грн.) являє собою різницю між двома рівнями, один з яких взято за базу порівняння. Базою порівняння є попередній період. Абсолютний приріст показує, на скільки одиниць кожен даний рівень відрізняється від рівня, взятого за базу порівняння. Абсолютний приріст може мати додатний або від'ємний знак. Якщо наступний рівень ряду динаміки більший за попередній, то абсолютний приріст буде мати знак «плюс», якщо менше – знак «мінус».

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Форма для звітності:

Таблиця 14.1

Аналіз власних доходів

(назва місцевого бюджету)

Показники	Податкові надходження	Неподаткові надходження	Доходи від операцій з капіталом	Цільові фонди	Всього власні доходи
А	1	2	3	4	5
План, всього (млн. грн)					
2023					
2022					
2021					
Факт, всього (млн. грн)					
2023					
2022					
2021					
Виконання плану, %					
2023					
2022					
2021					
Питома вага, %					
2023					
2022					
2021					
Темп зростання, %					
2023					

2022					
2021					
Абсолютний приріст (млн. грн)					
2023					
2022					
2021					

Висновки: _____

Таблиця 14.2

Аналіз видатків за функціональною класифікацією _____
(назва місцевого бюджету)

Код	Найменування	План			Факт			Виконання плану, %			Питома вага, %		
		20	20	20_	20	20	20	20_	20_	20_	20_	20_	20_
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Всього, в т.ч.:												
010	Державне управління												
300	Соціальний захист та соціальне забезпечення												
....	 і т.д.												

Висновки: _____

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Бюджетне законодавство України в частині, що стосується місцевих бюджетів України.	1. Застосовувати основні складові рішення ради «Про місцевий бюджет» для здійснення аналізу основних показників.
2. Склад та структуру місцевих бюджетів України.	2. Здійснювати аналіз показників виконання місцевого бюджету територіальної громади України та на їх підставі робити власні висновки.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

1. Бюджетна система: підручник / С. В. Юшко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 383 с.
2. Голинська О.В. Про місцеві бюджети – людською мовою: Методичний посібник / О.В. Голинська. – Миколаїв: ФРМ, 2014. – 60 с. URL: <http://www.frgn.mk.ua/wp-content/uploads/2014/12/bro.pdf>.
3. Сидорович М. Муніципальні фінанси : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / М. Сидорович. – Київ : НаУКМА, 2021. – 68 с.
4. Управління місцевими фінансами: навч. посіб. / А.Г. Ахламов, О.В. Голинська, І.В. Яцкевич; за заг. ред. А.Г. Ахламова. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. – 332 с.
5. Фінанси територіальних громад : навч. посібник / Л.С. Гаватюк, А.Г. Корбутяк, Н.Я. Сокровольська, Е.О. Юрій. – Чернівці, 2019. – 182 с.
6. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
7. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
8. Про бюджетну класифікацію: наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11>.

Додаткова література:

1. Куценко Т.Ф. Публічні фінанси в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку / Т. Ф. Куценко // Економіка та держава. – № 6/2016. – 2016. – С.62-66.
2. Куценко Т.Ф. Публічні фінанси в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку / Т. Ф. Куценко // Економіка та держава. – № 6/2016. – 2016. – С.62-66.
3. Публічне управління сталим розвитком територій / Н. Васильєва, О. Васильєва, С. Приліпко // Збірник наукових праць ЛОГОС. – 2020. – Т. 2. – С. 12-14.

Інформаційні ресурси:

1. Державний веб-портал бюджету для громадян Open Budget. URL: <https://openbudget.gov.ua>.
2. Електронна бібліотека Державного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.
3. Інформація про бюджет у формі відкритих даних. «Е-дата». URL: www.e-data.gov.ua.
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
5. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.
6. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

7. Офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua>.

8. Сайти місцевих рад – інформація та документи щодо бюджету громади: рішення про затвердження місцевого бюджету та його виконання, бюджетні запити, паспорти бюджетних програм, інша документація.

Заняття 15: Аналіз міжбюджетних трансфертів України.

I. Питання для обговорення:

1. Міжбюджетні трансферти (Додатки 5 та 6 до ЗУ «Про Державний бюджет України»).
2. Субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам.
3. Освітня субвенція.
4. Субвенція з Державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Програми з відновлення України
5. Субвенція з Державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України
6. Дотації з Державного бюджету.

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати міжбюджетні трансферти обраної територіальної громади, зробити висновки.

Вид заняття: практичне заняття

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо аналізу міжбюджетних трансфертів.

Ілюстративний матеріал: для виконання завдання використовується лекційний матеріал та список рекомендованих джерел. Для виконання дослідження використовуються дані, наведені у Додатку «Фінансування та виконання міжбюджетних трансфертів» до рішення сесій міських, селищних, сільських рад громади щодо затвердження звіту про виконання місцевого бюджету за останні два роки або дані, наведені на Державному веб-порталі бюджету для громадян Open Budget (<https://openbudget.gov.ua>).

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Практичне заняття виконується кожним слухачем окремо шляхом підготовки індивідуальної аналітичної записки щодо міжбюджетних відносин обраного місцевого бюджету (міської, селищної, сільської територіальної громади) за останні **три роки**. Дані та результати дослідження пропонується оформити у вигляді таблиць.

Таблиця 8.1

Аналіз міжбюджетних трансфертів _____
(назва місцевого бюджету)

Найменування	План, млн.грн.	Факт, млн.грн.	Виконан ня плану, %	Питом а вага, %	Абсолютни й приріст, млн.грн.	Темп зростан ня, %
	за роками	за роками	за роками	за роками	за роками	за роками
1	2	3	4	5	6	7
Офіційні трансфери, всього, в т.ч.:						
базова або реверсна дотація						
додаткові дотації						
освітня субвенція						
субвенція						
субвенція						

Висновки: _____

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Бюджетне законодавство в частині здійснення міжбюджетних трансфертів.	1. Орієнтуватися в бюджетному законодавстві з виокремленням питань, що стосуються міжбюджетних трансфертів.
2. Порядок фінансування субвенцій з Державного бюджету місцевим бюджетам.	2. Здійснювати аналіз міжбюджетних трансфертів обраної територіальної громади та робити висновки.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навч. посіб. / І.О. Луніна, Т.Г. Бондарук – Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. – 304 с.

2. Сидорович М. Муніципальні фінанси : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / М. Сидорович. – Київ : НаУКМА, 2021. – 68 с.

Законодавчі акти та нормативно-правові документи

3. Бюджетний Кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

Додаткова література:

1. Куценко Т.Ф. Публічні фінанси в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку / Т. Ф. Куценко // Економіка та держава. – № 6/2016. – 2016. – С.62-66.

2. Куценко Т.Ф. Форми залучення громадськості до бюджетного процесу на місцевому рівні в Україні: оглядовий аналіз / Т.Ф. Куценко // Економіка та держава. – № 7/2020. – 2020. – С.66-72.

Інформаційні ресурси:

1. Державна Казначейська служба України. URL: www.treasury.gov.ua.

2. Державний веб-портал бюджету для громадян Open Budget. URL: <https://openbudget.gov.ua>.

3. Електронна бібліотека Державного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.

4. Інформація про бюджет у формі відкритих даних. «Е-дата». URL: www.e-data.gov.ua.

5. Міністерство фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua.

6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

7. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.

8. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

9. Сайти місцевих рад – інформація та документи щодо бюджету громади: рішення про затвердження місцевого бюджету та його виконання, бюджетні запити, паспорти бюджетних програм, інша документація.